

dául a több kötetes, magyarázatos Biblia esetében, Ant. 39–45, indokoltabb lett volna egy számon felvenni a köteteket, mert egyetlen összefüggő műről van szó, kötésük is egykorú és egy műhelyből való, de hát eredeti őrzési helyükön, a nagyváradi kapucinusoknál is külön számon vették állományba, Ant. 1–7, s talán ezen nem akart változtatni a szerző.)

A bibliográfiai leírásnál formailag mindenképp előtt a GW-t, CIH-et, BNH Cat.-ot és a VD 16-t, az RMK és RMNy köteteket vette alapul Emődi, s láthatóan nagy haszonnal, az elérhető elektronikus katalógusokat. – A könyv méreténél csak a rétnagyságot közli, viszont megadja az ősnymtatványok kollációs képletét, jelzi nyomdászjelvény és illusztrációk létét. E rész utolsó sorában szerepelnek a szakirodalmi hivatkozások. – A bibliográfiai leírásnál izgalmasabbak a példányleírás A–F pontjai. Az E pontról, a kolligátumok kapcsán, szólunk már. Az 'A'-ban szerzünk tudomást a hiányokról, a 'B' a kötésleírásnak van fenntartva, a 'C' a possessoroké, a 'D'-be kerültek a bejegyzések, széljegyzetek, rubrikálások, az 'F' a példány irodalmát közli. Itt legtöbbször saját 2002-ben megjelent *A Nagyváradi Székeskáptalan könyvtára a XVIII. században* c. munkájára hivatkozik. Egy-egy tétel leírásának végén van a könyv aktuális jelzete.

Az ősnymtatványok között a 3. sorszámú (GW 3392) világviszonylatban igen ritka. Az RMK könyvek között egy, a 219. tételén egy szlovák nyelvű, 1695-ös nagyszombati nyomtatvány eddig ismeretlen volt. 16. századi RMK I csak egy van, egy Calepinus szótár (RMK 20), RMK II is csak egy (RMK 33). RMK III összesen nyolc, s ezek jellemző módon Temesvári Pelbárt (5 tétel: RMK 148–152), Laskai Osvát (2 tétel: RMK 129–130) és egy Bonfini (RMK 16). – A könyvek egy negyede, s ezek főleg az antikvák közül kerülnek ki, történeti kötésben van. Ezek többsége német típusú reneszánsz kötés. Egy tucatnyi késő gótikus kötés mellett elvéve akad egy-két itáliai vagy magyarnak vélt reneszánsz kötés. Az RMK-k általában későbbiek és szerényebb külsővel rendelkeznek. Az RMK 174-es Szenczi Molnár 1708-as Dictionariuma esetében némi kétségem támad, hogy

az lehet-e reneszánsz kötésben. – A műhely szerinti meghatározások (Haebler, Schunke, Kyriss stb. alapján) elismerésre méltóak, de aki foglalkozik egy kicsit is kötések meghatározásával, az tudja, hogy a közelebről meghatározhatatlanok emésztek fel a legtöbb időt, hiszen azokat minden lehetséges segédkönyvben megpróbálja az ember azonosítani, az eredmény mégis negatív. A köteteket Muckenhaupt Erzsébet írta le, és ő is lektorálta a katalógust. Különösen érdekelte a Sallustius kötet kötése (Ant. 319).

A könyv keménytáblás, fűzött, kellemes a tipográfiája, jól áttekinthető, jó kézbe venni. Kevés hiba van benne: a kötések bibliográfiájában Romhányi Károly és nem Romhány, az Inc. 2 tételben a kollációban felső indexek kellene, az RMK 88-nál Magyarország elválasztása szűr szemet, az Ant. 167 és 228 tételekben az ístenők között ítélező neve Párizs, vagy Paris (de nem Párizs). Néhány esetben az E pontban a gyűjtőkötet első darabjának tételszámát nem sikerült következetesen kövérrel szedni.

A magyar, román és német nyelvű tartalomjegyzéket és bevezetést az idézett művek jegyzéke követi, majd a rövidítések listája. A könyv végén mutatók segítik a tájékozódást: nyomdahely, nyomdász, időrendi és possessorok szerint. Jó lett volna néhány kép legalább a ritka művek címlapjáról és a magyar vonatkozású kötésekről. Ez biztosan nem a szerzőn múlott. Emődi András egyszerű munkát végzett.

ROZSONDAI MARIANNE

Pogány György: A magyar könyvgyűjtő kalauza. Bp. 2005. Kiss József Könyvkiadó, 317 [3] l.

Könyvészeti munkák és kereskedelmi tájékoztatók, árjegyzékek folyamatosan jelennek meg. A két témakört együtt tárgyaló, a magyar könyvgyűjtők számára írt első hazai kísérlet Langer Mór antikvárius 1936-ban kiadott *A magyar és külföldi bibliofília története. Ritka és becses magyar könyvek jegyzéke* című munkája. Langer művének nem erőssége a könyv-

történeti, szakmai rész, de annál lelkesebben beszél ritka és becses könyvekről, és még szívesebben a könyvek áráiról.

Pogány György most megjelent könyve – a második hazai kísérlet – Langer könyvének éppen az ellentéte. A szerkezet adott: történet, elmélet és gyakorlat. Pogány könyvének három fő része: 1. Történet. 2. A modern magyar könyvművészet és bibliofília intézményrendszere 1880-tól napjainkig. 3. Gyakorlat. Az első benyomás az, hogy hiányzik az elméleti rész, de mint később látni fogjuk, nem ez hiányzik. A második, hogy az első két rész nyugodtan összevonható. Nem látom értelmét az intézményrendszer önálló részként való szerepeltetésének, ez a történet egyik fejezeteként tárgyalható. A bibliográfus-könyvtáros szerző nagy felkészültséggel és jó stílusban tárgyalja a tudnivalókat. Meglepő, hogy az első két rész a könyv terjedelmének több mint kétharmadát foglalja el. Ez talán túlzás, tekintettel arra, hogy a könyvgyűjtők többségét sajnos egyáltalában nem érdekli a történet. Egy kalauzban a történeti rész csupán bevezető kellene hogy legyen. Igaz, mindenki arról ír szívesen amihez ért és amit szeret.

A könyvet olvasva néha az az érzése az embernek, mintha a szerzőnek nem lenne fontos, hogy bibliofil és könyvgyűjtő között különbséget tegyen. Pedig jó lenne hangsúlyozni, hogy ugyan minden bibliofil könyvgyűjtő, de nem minden könyvgyűjtő bibliofil. Nagyon nem az, hiszen vannak halmozók, vannak akik csak szöveget gyűjtenek, vannak akik csak kötést, és így tovább. A bibliofil gyűjtő éppolyan nagy ritkaság, mint a fehér holló.

A könyv kevesebb mint harmadában kapott helyet magáról a gyűjtésről szóló, gyakorlati rész. Már az arány is jelzi, hogy a szerző nemigen tudott mit kezdeni ezzel a könyv célkitűzésének szempontjából alapvető egységgel. A legnagyobb baj azonban, hogy ami itt olvasható, az szintiszta elmélet. Szó esik tipográfiáról, betűtípusokról és sok mindenről, csak éppen arról nem, ami a könyvgyűjtő számára a legfontosabb: mit, hol, mikor, miért, és nem utolsó sorban mennyiért. Vagyis hogy mit gyűjtsünk, hol gyarapíthatjuk gyűjteményünket, melyek a megbíz-

ható, vagy szakmai szempontból kétséges hazai és külföldi cégek, hol és hogyan vásárolhatunk az antikváriumokban, árveréseken vagy a világhálón, és így tovább. Mi a szerző véleménye a gyűjtőről, könyvekről, illusztrátorokról vagy kiadókról, nem tudjuk meg. A könyv személytelen, ami Tacitusnál erény, de egy kalauznál nem az. Ez az illusztrációk egyenetlen minőségétől eltekintve szép könyv, a magyar könyvgyűjtő elméleti kalauza.

BORDA LAJOS

Catalogues régionaux des incunables des bibliothèques publiques de France. Vol. XVII. Haute-Normandie par Valérie NEVEU. Genève, 2003. Droz, 486 l. /École Pratique des Hautes Études. Sciences historiques et philologiques, VI. Histoire et civilisation du livre, 28./

A hatalmas, évtizedekkel ezelőtt kezdődött vállalkozás első kötete 1979-ben jelent meg, azóta – néhány kötet később várható megjelenésével – a 17. darabnál tart a sorozat. A könyvtárakon kívül, több intézmény fogott össze azért, hogy a franciaországi nyilvános könyvtárakban őrzött ősnymtatványoknak modern, a tudományos kutatás minden igényét kielégítő, egységes leírási és feltárási szempontokat érvényesítő katalógusa legyen. A tours-i egyetem reneszánsz kutató intézete (Centre d'Études Supérieures de la Renaissance), az École Pratique des Hautes Études, a Société des bibliophiles du Guyenne (Bordeaux), illetve a kulturális minisztérium, könyves ügyek igazgatósága (Ministère de la Culture, Direction du Livre et de la Lecture). További 15 kötet megjelenése várható.

A mai Seine-Maritim és Eure megyék területe (ez Felső Normandia) egykor a rouen-i érsekséghez tartozott. A székváros, Rouen, a 15. században Franciaország harmadik legnagyobb városa volt (Párizs és Lyon után), így a nyomdásztörténetben is ezt a helyet tudhatta magáénak. Igaz, a 2850 (Párizs):1140 (Lyon):151 (Rouen) arány a kiadott könyvek számát illetően, sokat elmond erről a harmadik helyről. Az